

Neuspiller Ferenc

A római rezidentúra malacperselye. Miért támogatott a magyar hírszerzés egy olasz disznóhizlaldát?

Az 1956-os forradalom és szabadságharcot megelőzően a hírszerzés a Belügyminisztérium II. Főosztályához tartozott.¹ Ennek olaszországi központja az 1950-es évek elején az elsők között felállított római rezidentúra volt.² A rezidentúra hírszerzőinek feladatait egy 1954. augusztus 31-én kiadott munkatervi utasítás szabályozta. Az utasítás felsorolta, hogy mely olasz intézményekről kell információkat szerezni, illetve lehetőség szerint beépülni. A felsorolt intézmények a következők voltak: Miniszterelnökség, Külügyminisztérium, Belügyminisztérium, Hadügyminisztérium, vatikáni hírszerző szervek, vatikáni államtitkárság, Külkereskedelmi Minisztérium, illetve a fontosabb pártok felső vezetése, mint például a Kereszténydemokrata Párt vagy a Szociáldemokrata Párt.³ Az olasz Belügyminisztériumba való beépülés miatt a hírszerzés rendőröket is igyekezett beszervezni. A szervezési kísérletek közül az egyik legígéretesebb egy őrmesternek, Giovanni del Nerónak az esete volt, akinek a remélt információkért cserében a rezidentúra tisztjei jelentős összegeket adtak át. A kapott pénzt az olasz rendőr egy, a főváros közelében lévő gazdaságba fektette, mely profilját tekintve disznóhizlaldással foglalkozott.

Del Nero dossziójából nemcsak az derül ki, hogyan sikerült elérnie a kért összegek átadását, hanem mélyebb bepillantást is nyerhetünk a terepen szolgáló magyar hírszerzők mindennapjaiba. Ezenkívül lehetőség nyílik arra, hogy megismerjük az olasz belbiztonsági szervek felépítését és működését, illetve feltételezvéen, hogy del Nero az olasz elhárítás embere volt, megtudhatjuk, hogy az olasz elhárítás milyen módszerekkel dolgozott.

Giovanni del Nero személye először 1949-ben vetődött fel a magyar hírszerzés számára, amikor jellemzéseket kellett készítenie a Római Magyar Akadémián lakó diszszidens magyarokról. A munka elvégzése során találkozott a római rezidentúra „Li-

1. Palasik, 2011: 3.

2. Tóth, 2011: 4.

3. Csorba, 2014: 390–392.

geti” fedőnevű tisztjével, akinek szóbeli információkkal szolgált az akadémián tartózkodó emigránsokról, és bizalmas rendőrségi személyi lapokat mutatott be neki például a rendőrségi besúgó Bíró Istvánról, aki az olaszok és az angolok megbízásából a magyarok ellen dolgozott.⁴ „Ligeti”, vagyis Banfi Florio / Barabás Holik István 1948 és 1950 között Kardos Tibornak, a Római Magyar Akadémia igazgatójának⁵ a titkára volt. Ebben a pozíciójában dolgozott a magyar hírszerzésnek, de a kapcsolat megszakadt, amikor 1950-ben elbocsátották. Néhány éves szünetet követően, 1954-ben „elvi és hazafias alapon” újra beszervezték, és rendszeres havi juttatásban részesítették hírszerző munkájáért cserében. 1958 és 1965 között ismét Rómában tartózkodott. 1965-ben hazatérésre szólították fel, amit megtagadott, és öngyilkosságot követett el.⁶

„Ligeti” 1950-es elbocsátásakor felmerült a lehetőség, hogy az olasz rendőrrel a hírszerzés „Perényi” fedőnevű ügynökén keresztül tartsák a kapcsolatot, de mivel del Nero szerint „Perényi” az olasz rendőrség beépített embere volt, a kapcsolat megszakadt.⁷ „Perényi” egyébként ugyanebben az évben hazatérésre jelentkezett feleségével együtt, de kérésüket elutasították.⁸

Néhány évvel később, 1955. április 26-án del Nero véletlenül találkozott Dobai Jánossal, a római rezidentúra „Seres István” fedőnevű tisztjével, aki a követség sajtóattaséjaként dolgozott Rómában.⁹ Rövid tanulmányozást követően kiderült, hogy az olasz rendőr az Idegeneket Ellenőrző Szolgálatnál (Ufficio Vigilanza Stranieri – UVS) teljesít szolgálatot, ahol külföldi személyek, főként a népi demokratikus országok diplomatái mozgásának ellenőrzése a feladata.¹⁰ A Belügyminisztériumhoz tartozó UVS-t nagyobb olasz megyék székhelyeinek rendőrkapitányságain belül hozták létre, a külföldiek ellenőrzése céljából. Az UVS-nek ezenkívül informátorhálózatot kellett kiépítenie, hogy kémelhárítási feladatot tudjon ellátni, illetve hogy baloldali pártok tevékenységéről szerezzen információkat.¹¹

A magyar hírszerzés azért feltételezte – egyébként teljes joggal –, hogy az UVS együttműködik az olasz elhárítással, mert egy hasonló magyarországi szervezet is segítette a magyar kémelhárítás munkáját. Ez a szervezet a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hivatal (KEOKH) volt, melynek feladatai közé tartozott a Magyarországra beutazó külföldi állampolgárok ellenőrzése, utazásuk, letelepedésük, az országban tartózkodásuk engedélyezése és az ehhez benyújtott kérelmek elbírálása. A

4. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszervezéséről, 1955. május 11.

5. Kardos Tibor a középkor és reneszánsz magyar irodalmának kutatója. Egyetemi tanulmányait Pécsen kezdte, ahol megalapította a Batsányi Társaságot, majd Rómában folytatta. 1946-tól a római Sapienza egyetemen magyar irodalmat tanított, ezt követően lett a Római Magyar Akadémia igazgatója. 1950-től az ELTE olasz tanszékének tanszékvezető tanára. Lásd: Fejtő, 1986: 81–83.; ÜMIL, é. n.: 967.

6. Fejérdy, 2009: 62.

7. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszervezéséről, 1955. május 11.

8. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszervezéséről, 1955. május 24.

9. „Seres” azonosítását megadja: Bottoni, 2010: 260.

10. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszervezéséről, 1955. május 11.

11. De Lutiis, 2010: 49–50.

második világháború után, az 1945-ös átszervezés következtében a KEOKH a Belügyminisztérium keretei között működött, majd 1948. szeptember 6-án beolvadt a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságába (BM ÁVH). Ennek során a B jelzésű, operatív belföldi, külföldi figyelő feladatokat, illetve a határon túli hírszerző feladatokat ellátó osztályhoz helyezték. 1950-ben az önálló ÁVH létrehozásával a KEOKH az I. Operatív Főosztályhoz tartozó Kémelhárító Osztály keretein belül alosztályként folytatta tevékenységét. 1951-től Péter Gábor döntésének értelmében a kémelhárítás a KEOKH-on keresztül végezte a külföldi ki- és beutazók ellenőrzését. Az 1956-os forradalom és szabadságharcot követően egy ideig az állambiztonsági szervektől szervezetileg elkülönült ugyan, de együttműködött az Országos Rendőr Főkapitányság (ORFK) II. (Politikai) Nyomozó Főosztályával, míg 1961-ben a BM II/2. (Kémelhárító) Osztály vezetőjének hatáskörébe utalták. Feladata innen a Magyarországra érkezett nyugati állampolgárok és magyarországi szállásadó rokonaik ellenőrzése, a vízumkérelmek alapján nyilvántartás készítése, beutazások engedélyezése, kiutasítás kezdeményezése és az állambiztonsági, rendészeti, igazgatási szervek közötti együttműködés koordinálása volt, ezeken kívül jeleznie kellett, ha több operatív szerv párhuzamosan foglalkozott külföldi állampolgár megfigyelésével.¹²

Az UVS és az olasz elhárítás közötti együttműködést megerősítette, hogy egy nem sokkal korábban beszervezni kívánt rendőr, Nicola Cotuli, fedőnevén „Pietro”, elárulta a magyar hírszerzésnek, hogy az UVS szemmel tartja az olasz kommunistákat, és azokat a veszélyesnek tekintett személyeket, akikről feltételezik, hogy idegen hatalomnak dolgoznak. Ezenkívül a szolgálatnak köszönhetően az olasz Belügyminisztériumban nyilvántartást vezetnek mindenkiről, aki politikai szempontból nem megbízható, és akiket egy konfliktus esetén azonnal le is tartóztatnának.¹³

Az említett találkozón az olasz rendőr felajánlotta „Seres”-nek, hogy információkat ad át az UVS szervezetéről, tevékenységéről, módszereiről, az olasz rendőrségről és elhárításról, illetve az ekkor már Rómában működő FAO-ról.¹⁴ Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (Food and Agriculture Organization) 1951-ben költözött át Washingtonból az olasz fővárosba. A FAO célja a fejlődő világbeli éhínségek megszüntetése, a mezőgazdasági termékek elosztásának javítása. Ennek érdekében szoros nemzetközi együttműködést alakít ki a nemzeti mezőgazdasági szervek között, és megfigyelő- (monitoring-) rendszert hoz létre a terméseredmények megbecsülésére. Mivel ehhez minden modern technikai eszköz a rendelkezésére áll,¹⁵ del Nero érthető okokból feltételezte, hogy a FAO hírszerző központként működik.

Mivel munkájából és az általa felajánlott információkból adódóan az olasz rendőr érdekesnek tűnt a római rezidentúra számára, 1955-ben megkezdődött beszervezése, amit a magyar hírszerzés rövid időn belül szeretett volna befejezni. A realizálás azon-

12. Krahulcsán, 2011: 1–7.

13. Neuspiller, 2018: 108.

14. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszervezéséről, 1955. május 11.

15. Blahó–Prandler, 2001: 150–151.

ban igencsak lassan haladt. Ennek egyik oka az volt, hogy del Neróról nem sikerült egyértelműen megállapítani politikai hovatartozását. Azt többször is kijelentette, hogy ő nem politikai pártoknak vagy kormányoknak, hanem csak a hazájának dolgozik. Ezt megerősítendő elárulta „Seres”-nek, hogy még a világháború alatt figyelmeztette azokat a személyeket, akiket a németek le akartak tartóztatni, sőt az Olasz Kommunista Párt (Partito Comunista Italiano – PCI) vezetőjével, Palmiro Togliattival is előre közölte, hogy le akarják lőni.¹⁶ Togliatti ellen 1948. július 14-én valóban követtek el merényletet, amikor a parlament épületénél rálőttek, és bár hosszú időre kórházba került, végül túlélte.¹⁷

Politikai hovatartozásának megítélését nem könnyítette az sem, hogy pozitívan nyilatkozott az ekkor kezdődött szovjet–jugoszláv tárgyalásokról. 1955 májusában ugyanis, szakítva a korábbi hozzáállással, a Szovjet Kommunista Párt (SzKP) főtitkára, Nyikita Hruscsov Belgrádba utazott, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt (JKP) főtitkárával, Joszิป Broz Titóval találkozzon. A találkozót követően, 1955 júniusában a két főtitkár közös nyilatkozatot írt alá a két ország kapcsolatáról, melynek értelmében nem avatkoznak be egymás belügyeibe sem gazdasági, sem politikai, sem ideológiai szempontból, és megerősítették, hogy mindkét ország saját politikai struktúrával és társadalmi rendszerrel rendelkezik. Habár ezzel sikerült rendezni az ekkor már évek óta fennálló konfliktust, Jugoszlávia sem a katonai, sem a gazdasági szövetséghez nem csatlakozott, a KGST-ben is csak megfigyelői státuszt kapott.¹⁸

Saját állítása szerint nemcsak del Nero, hanem munkatársai közül mások is igyekeznek távol tartani magukat a politikától, hiszen a fasizmus bukása után mindenki óvatosabb lett. A gyilkosokat, csalókat, hazaárulókat azonnal le kell tartóztatni, mondta de Nero a politikai okokból való üldözésnél viszont már nem árt az óvatosság, hiszen „*a tulbuzgók [sic!] vagy el lettek ítélve, vagy az uccára [sic!] kerültek, ezért a vezetők is most óvatosak, de a beosztottak többsége még inkább óvatos*”.¹⁹

Mivel a politikai alapon történő beszerzés a fent említett okok miatt nem jöhetett létre, a magyar hírszerzésnek más módot kellett találnia az olasz rendőr konspirálására. Ez a mód az anyagi ellenszolgáltatás volt. Del Nero 66 ezer lírás fizetése ugyanis meglehetősen alacsonynak számított a korszakban, ráadásul az olasz rendőr állandóan hangoztatta anyagi nehézségeit. Mivel fizetése nem volt elég arra, hogy magának és családjának kényelmes megélhetést biztosítson, ezért pénzét egy Róma melletti gazdaságba fektette, ahol elsősorban disznóhizlálással foglalkozott. Elmondása szerint munkája mellett mással nem foglalkozhatna, gazdasága illegális, de „*mindég [sic!] keresett és keres olyan elfoglaltságot, amivel családjának biztosítsa [sic!] a zavartalan[,] nyugodt megélhetést*”.²⁰ (Itt szeretném emlékeztetni a Kedves Olvasót

16. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. május 24.

17. Ginsborg, 2003: 118.

18. Jelavich, 1996: 339–340.

19. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. május 30.

20. Uo.

arra, hogy a jelentést író „Seres” civil foglalkozását tekintve sajtóattaséként dolgozott Rómában!)

A remélt anyagi ellenszolgáltatásért cserében del Nero közölte az UVS vezetőjének nevét (amit a magyar hírszerző tisztnek nem sikerült megjegyeznie!), osztályvezetőjéről (akinek neve szintén nem szerepel a jelentésben!) pedig elárulta, hogy a fasizmus éveit Párizsban és Svájcban teljesített követségi szolgálatot, és mivel a rendőrség embere volt, feladatai közé tartozott a követségi beosztottak ellenőrzése. A közölt információkon kívül az olasz rendőr belenézett „Seres” anyagába is, akinek korábban szerinte azért nem adták meg a zónakilépési engedélyt az olasz hatóságok, mert viselkedésének ellenőrzése közben felfigyeltek arra, hogy túl sokat mozog, ami gyanússá tette őt az olasz elhárítás szemében.

A találkozón egyébként del Nero erőteljesen panaszkodott az olasz belpolitikai életre. Állítása szerint ugyanis az Egyesült Államok a Vatikánon keresztül élelmiszer-csomagot küldött ajándékba az olasz rendőröknek, ezt az ajándékot azonban a belügyminiszter nem engedte kiosztani, mert a rendőrök nagy része a Kereszténydemokrata Párt (Democrazia Cristiana – DC) ellen szavazott.²¹ Ez a történet tökéletesen beleillik az akkori olasz belügyminiszter, Scelba jellemzésébe. Scelba 1947-től az Alcide de Gasperi által vezetett kormány kulcsszereplője volt. A DC konzervatív szárnyához tartozó politikus komoly politikai és társadalmi feszültségek közepette lett belügyminiszter. Ténykedését azzal kezdte, hogy a rendőrséget (Polizia di Stato) és a csendőrséget (Arma dei Carabinieri) megtisztította a baloldalinak tekintett korábbi partizánoktól, majd nem ritkán brutális módszerekkel avatkozott be a munkások és parasztok tiltakozó akcióiba, általában az olasz rendőrség rohamosztagát, a hírhedt celerét bevetve.²²

1955 júniusában del Nero többé-kevésbé teljesítette korábban tett ígéreteit, ugyanis információkat adott át a rendőrségről és a csendőrségről, illetve az olasz elhárításról is csöpögtetett egy-két adatot. A FAO-ról azonban semmi újat sem sikerült kiderítenie. Bár megerősítette, hogy a szervezet gazdasági hírszerzéssel foglalkozik, de mivel diplomáciai jogok védik, az olasz hatóságok nem mehetnek be az épületébe, így nem tehetnek semmit ez ellen.

Az olasz elhárítással kapcsolatban sem tudott részletes beszámolót adni, csupán annyit erősített meg, hogy a már korábban említett Bíró István az olasz kémelhárítás (Contro Spionaggio – CS) embere, és a megbízásukból ment be többször is a magyar követségre fordítási munkákért. Del Nero állítása szerint Bíró őt is feljelentette, bár az olasz rendőrnek állítólag csak annyi volt a bűne, hogy megismerkedett egy kommunistabarát törzsőrmesterrel. A találkozón „Seres” rákérdezett arra, hogy származhat-e baja abból, hogy egy korábbi, engedélyezett velencei utazásán nem abban a szállodában szállt meg, amelyiket megadta az olasz hatóságoknak. Del Nero szerint az esetről nem készült jelentés annak ellenére sem, hogy az olasz elhárítás velencei

21. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. május 30.

22. Ginsborg, 2003: 112.

részlege a legbuzgóbb mind közül. Ennek kapcsán elmondta, hogy az olasz elhárításnál elsősorban délolaszok dolgoznak, hiszen a világháború után nem volt munkahe-lyük, és kis túlzással ez volt az egyetlen lehetőségük arra, hogy elhelyezkedjenek. Igaz, itt sem kapnak túl nagy fizetést, illetve a szükséges eszközök sem állnak az elhárítás rendelkezésére. Kiemelte például azt, hogy ha a megfigyelt személy bemegy egy mo- ziba vagy stadionba, akkor az elhárítás emberei csak akkor mehetnek be utána, ha sa- ját pénzükből megvásárolják a belépőjegyet. Ezt azonban ennyire alacsony fizetések mellett egyikük sem vállalja.²³

Az említett találkozón del Nero a legrészletesebb és leghasználhatóbb információ- kat az olasz Közbiztonsági Szolgálatról adta. A Pubblica Sicurezza – PS két külön fegyveres testülettel rendelkezett, az egyik a Közbiztonsági szolgálat testülete (Corpo delle guardie di pubblica sicurezza), a másik a csendőrség (Arma dei carabinieri). A kettő között a legfontosabb különbség, hogy míg az első a Belügyminisztérium alatt áll, addig az Arma dei carabinieri a hadsereg részét képezi, és a védelmi miniszterhez tartozik. Éppen ezért a csendőrség független bármely egyéb helyi rendőri szervtől, csak saját parancsnokságának köteles engedelmessé válni. Hivatalnokai ugyanazokkal a jogkörökkel és kiváltságokkal rendelkeznek, mint a PS hivatalnokai, ha azonban a ca- rabinieri hivatalnokai együttműködik egy ügyben a PS hivatalnokaival, akkor átveszi a szolgálat irányítását. Az Arma dei carabinieri kiváltsága megmutatkozik abban is, hogy a rendőri szervek csak írásban és kérelem formájában fordulhatnak segítségért hozzájuk. Ez alól kivételt képezhetnek a sürgős esetek, amikor elég a szóbeli kérelem. Ilyenkor azonban a rendőri szervnek utólag kell benyújtania az írásbeli kérelmet, amilyen gyorsan csak lehetséges. Ezenkívül a rendőri szerveknek nincs joguk olyat kérni a carabinieri-től, ami nem összeegyeztethető a katonai egyenruha méltóságával, vagy ami árthat a csendőrség tekintélyének. Az Arma dei carabinieri tehát nem rend- őri feladatokat lát el, viszont minden olyan esetben be kell avatkoznia a rendőri fel- adatok ellátásába, amikor észreveszi, hogy a rendőrt akadályozzák munkájának telje- sítésében.²⁴

Del Nero szerint a csendőrség gyengült, hiszen ez a testület a hadsereg részét ké- pezi, az 1947-es békeszerződés pedig korlátozta ennek létszámát és fegyverzetét. A korlátozás értelmében az olasz hadsereg nem rendelkezhetett nehéztüzérséggel, bom- bázó repülőgépekkel és atomfegyverekkel. A flotta létszámát 25 ezer, a szárazföldi haderőét – amibe a csendőrség is tartozott – pedig 185 ezer főben maximalizálták.²⁵ Mivel azonban a rendőrségre a békeszerződés nem tér ki, erre nem vonatkoztak kor- látozások. Létszáma del Nero szerint 80 ezer fő körül lehet, amiből körülbelül 15 ez- ren teljesítenek civil ruhás szolgálatot. A rendőrség egységei közül del Nero is kiemeli a már korábban említett celeréket (bár őket a jelentés csak egyszerűen egyenruhások- nak nevezi), akiket elmondása szerint kihasználva, hogy a rendőri egységekre nem vo-

23. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. június 15.

24. Soardi, 1962: 40–41.

25. Földesi–Stella, 2006: 139.

natkozik korlátozás, tankokkal, ágyúkkal és golyószórókkal szereltek fel, sőt, még ejtőernyős osztaga is van, amire egy rendőrségnek aligha lehet szüksége. Vagyis szerinte a celerék tulajdonképpen katonák, akiket katonai célokra is bevetnének, ha a szükség úgy kívánja.

A fenti információkat del Nero természetesen anyagi ellenszolgáltatásért cserében volt hajlandó elmondani, ezért a találkozóon a magyar hírszerző 40 ezer lírát ajánlott fel az olasz rendőrnek. Az összeget viszont csak kölcsönként fogadta el, amit gazdaságának fejlesztésére szeretne fordítani, és ígéretet tett arra, hogy azonnal visszafizeti, amint sikerült néhány malacot eladnia. Egy, a jelentés tetején kézzel írt megjegyzés viszont arra utal, hogy a Központ nem értett egyet az összeg átadásával, és kritikával illették „Seres” munkáját, mert *„nem látszik eléggé [...] vonalvezetése (hogyan építi az alapot a beszerzéshez). Csak az anyagi vonalra épít, holott lehet, hogy nem is ez lesz bevonásánál a fő alap.”*²⁶

Ehhez képest egy Budapestről Rómába küldött két héttel későbbi utasítás már azt hangsúlyozza, hogy del Nero csak pénzért hajlandó együttműködni és információkkal szolgálni, ezért azt javasolták, hogy a korábbi 40 ezer helyett 100 ezer lírát adjanak kölcsön. A Központ szerint ezért az összegért később konkrét anyagokat lehetne kérni. Első körben „Seres” kérje el a róla szóló dossziékat, majd ezt követően igyekezen megszerezni a FAO-dossziét, és próbáljon hozzájutni diplomatákról szóló anyagokhoz is. Az elsődleges cél kideríteni, hogy az olasz hatóságoknál kik az amerikai ügynökök, és miért érdeklődnek annyira élénken a magyarok iránt.²⁷ Az olasz elhárítás valóban szoros együttműködést alakított ki az amerikai hírszerzéssel. A Központi Hírszerző Ügynökség (Central Intelligence Agency – CIA) egy körülbelül 40-50 fős csoporton keresztül tartott kapcsolatot az olasz biztonsági szervekkel. Az Olaszországban dolgozó amerikai szakemberek segítséget nyújtottak olasz kollégáiknak az elfogott hírszerzők, ügynökök vallatásában, de mindeközben céljuk volt az olasz baloldallal megosztása is.²⁸ Ezenkívül a Központ utasításának értelmében mielőbb meg kellett tudni, hogy kik tartoznak a magyar követség figyelését végző csoportba, és milyen módszerekkel ellenőrzik a kint dolgozó magyarokat.²⁹

Az 1955. október 26-ról 27-re virradó éjszaka bomba robbant az Olasz Általános Munkás Konföderáció (Confederazione Generale del Lavoro – CGIL) Via Pinciana 67-es szám alatt található székházánál. Az anyagi kár jelentős volt, de súlyos személyi sérülés nem történt, csupán az egyik ottani munkatárs lányának a karja sérült meg.³⁰ Ennek ellenére a merénylet lekötötte az olasz rendőrség és csendőrség figyelmének nagy részét. Del Nero az esetet kifogásként használta fel, hiszen állítása szerint a robbantás okán adódó rengeteg munka miatt nem tudott utánanézni annak, hogy kik

26. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. június 15.

27. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Utasítás Rómába „Köves” ügyében, 1955. június 29.

28. Pál, 2014: 421.

29. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Utasítás Rómába „Köves” ügyében, 1955. június 29.

30. Martini, 2010: 52.

az angol, illetve amerikai ügynökök az olasz hatóságoknál, de az október 28-i találkozón amúgy sem bizonyult túlságosan együttműködőnek. Például „Seres” kérdésére válaszul, miszerint tud-e dossziékat kihozni az irattárból, azt válaszolta, hogy csak abban az esetben, ha konkrét név alapján kereshet utána az illetőnek, majd elkezdte győzködni a magyar tisztet arról, hogy nem éri meg ilyenekkel foglalkozni, hiszen az anyagokban nem található túl sok érdekes információ. Ezek az anyagok csak a szovjet követség beosztottainak vidéki útjairól szólnak. Amikor „Seres” megkérdezte, hogy ezek ellenére át tudná-e adni neki ezeket a dossziékat, jelentéseket, az olasz rendőr rögtön azzal válaszolt, hogy szerinte túl sok időt venne igénybe, bár meg tudja oldani, ha nagyon ragaszkodnak hozzá. Nem véletlenül szerepel az a kiértékelésben, hogy *„Köves ismételten nem hajtotta végre a feladatot. Nevezett különböző nehézségekre hivatkozik, de információkat nem ad. Ugyanakkor állandóan anyagi problémáival hozakodik elő. Amikor arról tettem említést, hogy megnézhetem ezt az anyagi kérdést, mindjárt a »Kéz kezét mos« elv alapján hajlandónak mutatkozott információt adni.”*

A kiértékelésben joggal szerepel, hogy az olasz rendőr állandóan anyagi gondokkal hozakodik elő. Az említett október 28-i találkozón del Nero azzal állt elő, hogy gazdaságának fejlesztésére 60 ezer lírás rendszeres havi juttatásra lenne szüksége 6–8 hónapon keresztül. A rendszeres anyagi segítség lehetőségét „Seres” kilátásba helyezte ugyan, de csak abban az esetben, ha del Nero kideríti, hogy a szovjetek és a magyarok közül kiket és mivel gyanúsítanak. A Budapestre küldött jelentés végén javasolja, hogy a magyar hírszerzés adja meg ezt a rendszeres 60 ezer lírás segítséget abban az esetben, ha ezért cserében újabb és részletesebb információkat kapnak, és ha del Nero kihozza az Olaszországban élő magyarok vagy a római magyar követségen dolgozók anyagát. A javaslatban egyébként van egy utalás arra, hogy az eddigi „Köves” név helyett a továbbiakban az „Augusto” fedőnevet használják.³¹ A névváltoztatás pontos oka egyelőre nem ismert. A legvalószínűbbnek az tűnik, hogy az új fedőnévhez az ügyet elvileg tovább vivő „Szekeres” ragaszkodott, hiszen ezt a nevet csak abban a rövid időszakban alkalmazták, amikor hivatalosan ő foglalkozott az olasz rendőrrel.³²

1955 késő őszén tehát a római rezidentúra „Szekeres” fedőnevű tisztje hivatalosan átvette az ügyet „Seres”-től, de ez lényegi változást nem eredményezett. Del Nero továbbra is csak a gazdaságával foglalkozott, aminek fejlesztéséhez továbbra is a római rezidentúra ügynökeitől próbált pénzt kicsalni, ugyanakkor a magyar hírszerzés számára fontos információkat nem adott. Az 1955. november 18-i találkozón beszámolt arról, hogy még két hold földet bérel, amire 190 ezer líra kauciót kellett letennie. Ezt az összeget részben felesége jóvoltából, részben a magyar hírszerzéstől korábban ka-

31. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. november 3.

32. Bár az 1955. november 24-i és az 1956. január 26-i jelentéseket „Szekeres” írta alá, azok tartalmából arra következtethetünk, hogy a kapcsolatot továbbra is „Seres” tartotta az olasz rendőrrel, és a jelentések is az ő művei.

pott 100 ezer lírából fedezte. Azért, hogy a magyar hírszerzéshez fűződő kapcsolatát sikerüljön elmélyíteni, és hogy lényegi információkat lehessen tőle kicsikarni, a római rezidentúra ügynöke ezen a találkozón havi 60 ezer lírát ígért az olasz rendőrnek. Ezt az összeget azonban csak abban az esetben kapta volna meg, ha rendszeresen hoz ki dossziékat. A felvetésre reagálva del Nero megint kifogásokkal hozakodott elő. Azt állította, hogy ezekben a dossziékban nincs semmi érdekes, kihozni őket pedig rendkívül veszélyes, nem éri meg a kockázatot. Abban az esetben viszont, ha mégis hozna ki dossziét, azt nem fogja kiadni a kezéből, és a megtekintésénél is jelen akar lenni, nehogy egy harmadik személy láthassa.³³ Ahhoz azonban, hogy ezt a veszélyesnek titulált akciót végrehajtsa, több pénzre lenne szükség, mint a megígért havi 60 ezer líra.³⁴

Mivel az olasz rendőr rendkívül sokat emlegette disznóhizlaldóját, 1955 novemberének végén a magyar hírszerző úgy döntött, hogy meglátogatja a híres gazdaságot. A sikeres álcázás érdekében magával vitte a magyar hírszerzés „Kaszás” és „Jánosi” fedőnevű ügynökeit, és érdeklődő befektetőknek adták ki magukat. Annak érdekében, hogy a kitalált legenda még sikeresebb legyen, a három ügynök nemcsak hogy alaposan megszemlélte a gazdaságot, de még egy malacot is vásároltak del Nero társától. Arról sajnos a dossziében egy szó sincs, hogy a római rezidentúra ügynökei ezt követően mit csináltak az állattal.³⁵

Hónapokon keresztül tartó sikertelen próbálkozásokat követően 1956 januárjában del Nero komoly szívésséget tett a magyar hírszerzésnek. Az 1956. január 14-i találkozóra ugyanis „Seres” lakásán került sor, ahova az olasz rendőr magával hozta a magyar ügynök útjairól szóló jelentéseket, a magyar kereskedelmi kirendeltség néhány munkatársáról készített dossziét, és egy az Arab Liga vezetőiről írt jelentés piszkozatát. Igaz, ezeket nem akarta ott hagyni a lakáson, és lefényképezni sem engedte.

„Seres” néhány évvel korábban rendszeresen utazott vidéki városokba, elsősorban Livornóba, Genovába és Milánóba. Ezekről az utakról az olasz rendőrség részletes jelentéseket készített, sőt, az olasz titkosszolgálat emberei Milánóban megpróbálták követni is, igaz, sikertelenül. Ennek következtében megvonták zónakilépési engedélyét, mert azt feltételezték, hogy olyan politikai feladatokat lát el, amelyek Olaszország kárára vannak, a milánói prefektus pedig úgy vélte, hogy „Seres” titkos megbízásokat teljesít. Bár később ismét megkapta a zónakilépési engedélyt, az olasz Belügy-

33. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. november 24.

34. Bár a jelentést „Szekeres” írta alá, ezt még valószínűleg „Seres” írta, és ő találkozott az olasz rendőrrel 1955. november 18-án. Ezt a feltételezést erősíti meg, hogy a jelentésben szerepel egy mondat, miszerint „Kérdésemre közölte, hogy az összeget részben a tőlem kapott 100 ezer lírából, részben a felesége által megtakarított pénzből fedezte.” Ez a 100 ezer líra minden bizonnyal még az az összeg, amit „Seres” adott át neki, a dossziében ugyanis nincs nyoma annak, hogy időközben „Szekeres”-től is kapott volna pénzt.

35. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1956. január 26.

minisztérium arra utasította az idegenrendészetet, hogy tartsák állandó megfigyelés alatt, mert személyében egy veszedelmes kommunistát ismertek meg.³⁶

Az Arab Liga vezetőit azzal vádolták meg az olasz hatóságok, hogy fegyvercsempészettel foglalkoznak, sőt, a vezetők közül többet azzal is gyanúsítottak, hogy együttműködnek kelet-európai hírszerző szervezetekkel, amelyek számára információkat szivárogtatnak ki.³⁷ Amikor az Arab Liga vezetői Rómába látogattak, del Nero kapta azt a feladatot, hogy járjon utána az ügynek, és készítsen jelentést a Különleges ügyek ügyosztályának (Divisione affari generali e riservati).³⁸ Az ügyosztály 1919-ben jött létre. Eredetileg két külön alosztálya volt, a Közrend Ügyosztálya (Ordine pubblico) és a Külföldiek Ügyosztálya (Stranieri). 1926-ban egy harmadikat is létrehozottak, a Felforgató Mozgalmak Ügyosztályát (Movimento sovversivo).³⁹ A második világháború végéhez közeledve, 1944-ben a Divisione affari generali e riservati átszervezték, és leválasztottak róla egy külön elhárító szervezetet, a Servizio Informazioni Specialit (SIS). 1948-ban visszaállították az eredeti állapotot, majd az ügyosztályt 1965-ben betagolták a Közbiztonság Általános Igazgatóságába (Direzione Generale di Pubblica Sicurezza). A Különleges ügyek ügyosztályának vezetője az 1950-es években Gesualdo Barletta volt, aki korábban a fasiszta titkosszolgálatnál (Opera Vigilanza Repressione Antifascista [OVRA]), nem mellesleg az UVS elődje teljesített szolgálatot.⁴⁰ Mivel az Arab Liga vezetői ellen nem találtak egyértelmű bizonyítékot, a Különleges ügyek ügyosztálya végül ejtette a vádakat. A találkozó végén „Seres” közölte az olasz rendőrrel, hogy apja betegsége miatt hamarosan visszatér Magyarországra, de előtte még szeretné bemutatni egy barátjának. Bár ez ellen del Nero hevesen tiltakozott, 1956. január 19-én mégis megismerkedett az állítólagos baráttal,⁴¹ a római rezidentúrá „Tarjáni” fedőnevű tisztjével, vagyis Kracsek János államvédelmi hadnaggyal.⁴²

A dossziében ezt követően több, a magyar hírszerzés számára érdekesnek tűnő tájékoztató jelentés szerepel 1956. január 27-i dátummal. Az egyik ilyen jelentés az Olasz Szocialista Párt (Partito Socialista Italiano – PSI) belső konfliktusairól szól. Eszerint a párt vizsgálatot indított a Központi Vezetőség egyik tagja, Tullio Vecchietti ellen, akit többek között azzal vádoltak, hogy bizalmas okmányokat tüntetett el a párt központjából. A vádat súlyosbíthatta, hogy a jelentés szerint a politikus amerikai származású felesége a brit titkosszolgálat (Intelligence Service – IS) ügynöke, aki rendszeres kapcsolatban áll az olaszországi amerikai és angol követséggel. A feleség

36. Csorba, 2010: 197.

37. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1956. január 26.

38. A jelentés tévesen Direzione Generale Affari Riservateként említi.

39. De Lutiis, 2010: 7.

40. Pasqualini, 2013.

41. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1956. január 26.

42. „Tarjáni” azonosítását megadja: Csorba, 2010: 190.

1950 óta titkárnóként dolgozik az angol Petróleum Rt.-nél, ami a jelentés szerint közismerten az IS egyik fedőszerve.⁴³

A PSI belső helyzetéről szóló rész után vatikáni hírekről is beszámolnak a jelentések. Ezek szerint XII. Pius pápa a közelgő amerikai elnökválasztáson Eisenhoweret támogatja. A republikánus párti politikus 1953-tól volt az Egyesült Államok elnöke, és külügyminiszterével, John Foster Dullesszal a kommunizmus visszaszorításáért küzdöttek. Ennek érdekében szakítottak a korábbi passzív feltartóztatási politikával, és meghirdették a „felszabadítási politikát”. Igaz, ezek végül csak üres szavak maradtak.⁴⁴ Ez az információ beleillik a pápa jellemzésébe, aki a jelentés szerint a Szovjetunió és a népi demokrácia ádáz ellensége volt. Ennek érdekében összejátszott az Actio Catholica (AC) nevű szervezettel.⁴⁵ Ezt a katolikus mozgalmat még XI. Pius pápa hozta létre 1922-ben azzal a céllal, hogy a világi személyeket bevonják az egyház apostoli munkájába. Bár az AC eredetileg pártpolitikán kívül állt, 1945-öt követően jelentősen átpolitizálódott, ezért is tartotta szemmel a magyar politikai rendőrség.⁴⁶ A jelentés szerint a pápa azonban nemcsak az AC-vel, hanem magyar emigráns egyházi személyekkel is együttműködött. Közülük külön is megemlíti Zágon Józsefet.⁴⁷ Zágon József 1949-ben hagyta el Magyarországot. Rómában részt vett az AC megszervezésében, majd a Pápai Magyar Intézet első rektora lett. Később, 1970-től 1975-ig a Vándorlók és Utazók Lelkigondozása Pápai Tanácsának főtítkáráként dolgozott.⁴⁸

A dossziében beszámolnak egy magyar újságíró 1955-ös disszidálásáról is. Fahidy József,⁴⁹ a *Népsport* munkatársa 1955 novemberében a magyar labdarúgó B-válogattal utazott Olaszországba, hogy tudósítást készítsen az olaszok elleni mérkőzésről, de csak közel két évvel később, 1957-ben tért vissza Magyarországra. Hazatérése után nem sokkal jelent meg könyve, melyben részletesen elmeséli disszidálásának és kinttartózkodásának történetét. Ebben azt írja, hogy őt és a labdarúgó-válogatott tagjait már utazás közben, a vonaton is megkörnyékezték a nyugati titkosszolgálatok tagjai. Livornóba való megérkezésük után azonnal felkereste őket a magyar származású, de amerikai állampolgár Mr. Bíró, aki valószínűleg az a Bíró István volt, akit del Nero is említett. A rejtélyes Mr. Bíróról kiderült, hogy a második világháború után hagyta el Magyarországot, és végül az Egyesült Államokban telepedett le. A Ford-gyár európai ügynökeként került Olaszországba, valójában az amerikai titkosszolgálat, a Szövetségi Nyomozó Iroda (Federal Bureau of Investigation – FBI) embere volt. Az ő feladata volt rávenni a Nyugatra utazó kelet-európaiakat, hogy Olaszországban menedéket kérjenek, és ne térjenek vissza hazájukba. Mr. Bíró után az olasz televízió mun-

43. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Tájékoztató jelentés, 1956. január 27.

44. Magyarics, 2000: 250–251.

45. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Tájékoztató jelentés, 1956. január 27.

46. Gianone, 2000: 275–278.

47. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Tájékoztató jelentés, 1956. január 27.

48. Bottoni, 2010: 258.

49. A dossziében tévesen Fahidiként szerepel. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Tájékoztató jelentés, 1956. január 27.

katársa, Filippo Dozzi is látogatást tett a csapatnál. Dozzi valójában az olasz titkosszolgálat embere volt, aki ugyanazt a feladatot kapta, amit Bíró. Miközben Fahidy a szállodában várt arra, hogy a csapat tagjai visszatérjenek, Dozzi és Bíró közös erővel, erőszakkal elhurcolták, tulajdonképpen elrabolták őt. Ezt követően zsarolással és hazugságok terjesztésével sikerült olyan helyzetet teremteni, hogy a magyar újságíró már nem térhetett vissza hazájába, és végül egy ideig Olaszországban maradt. Elrablása után nem sokkal Fahidyt felkereste a magyar ügyek referense, De Facio, akinek feladatai közé tartozott többek között a római magyar követség figyelése és a magyar emigrációval való kapcsolattartás. A találkozón De Facio remélve, hogy a *Népsport* tudósítója rendelkezik titkosszolgálati információkkal, megkérdezte, hogy a magyar követségen kik az „ávéhások”, vagyis a hírszerzők. Kérdésére viszont nem kapott választ.

Decemberben Fahidyt elvitték a római rendőrkapitányságra (*Questura*), ahol találkozott az 1942 és 1944 közötti magyar miniszterelnök Kállay Miklós fiával, Kállay Kristóffal, aki szoros kapcsolatot tartott fent mind az olaszországi magyar emigrációval, mind az olasz és amerikai titkosszolgálatokkal. A rendőrkapitányság épületén belül volt az UVS központja, ahol Fahidyt nyilvántartásba vették, majd rövid várakozást követően megkapta tartózkodási engedélyét, mivel politikai menekültnek nyilvánították az olasz hatóságok. Pár nappal később Kállay elvitte őt a Magyar Irodába, ahol volt szerencséje megismerni a magyar emigráció legfontosabb olaszországi szereplőit: Apor Gábort, korábbi vatikáni követet, Hlatky Endre volt váradi főispánt, a Rádió korábbi igazgatóját, aki a Horthy-korszakban államtitkárként dolgozott – s akinek bizalmas rendőrségi személyi lapját del Nero bemutatta „Ligeti”-nek –, és a már említett Zágón Józsefet.

Ezt követően találkozott Fahidy az *Il Tempo* című olasz lap munkatársával, Franco Tandafilóval.⁵⁰ Tandafilo a második világháború alatt a bukaresti olasz követségen dolgozott sajtó- és kulturális attaséként. A világháború alatt szovjet hadifogságba esett. Hazatérése után került az *Il Tempó*hoz, de ez idő alatt végig az olasz titkosszolgálat embere volt. Tandafilo arra próbálta rávenni Fahidyt, hogy Kállay Kristóf közreműködésével írjon egy cikksorozatot az újságba, ami leleplezi a népi demokratikus országok visszasságait. Közben Fahidyt többször is behívták a rádióba, ahol szintén Magyarország ellen kellett beszélnie, és írt egy újságcikket a magyar labdarúgás kullisszatitkairól, amiben megint csak nem dicsérte hazáját. A cikksorozat megírása után lett a Szabad Európa Rádió (SZER) munkatársa, és átköltözött Münchenbe, ahol 1957-es hazatéréséig tartózkodott és dolgozott a szerinte az amerikai hírszerzéssel szoros kapcsolatokat ápoló SZER-nek.⁵¹ A róla szóló tájékoztató jelentésben szereplő adatok megerősítik a Fahidy által hazatérése után leírtakat, kiegészítve azzal, hogy a

50. A dossziében tévesen Trandafilóként szerepel. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Tájékoztató jelentés, 1956. január 27.

51. Fahidy, 1958: 80–92.

magyar hírszerzés szerint a disszidálást Tandafiló készítette elő, az olasz elhárítással karöltve.⁵²

Egy szintén 1956. január 27-i dátummal keltezett tájékoztató jelentés beszámol Ludwig Erhard olaszországi útjáról. A jelentés szerint azért utazott Rómába, hogy az olasz kormánnyal megkössön egy hadiipari együttműködésről szóló szerződést. Ennek értelmében Olaszország fegyvereket és lőszereket szállítana a Német Szövetségi Köztársaságnak (NSZK) az új német haderő részére.⁵³ Erhard 1949-től a német Kereszténydemokrata Unió (Christlich Demokratische Union Deutschlands – CDU) képviselője volt, bár a pártba hivatalosan csak 1963-ban lépett be. Adenauer kancellársága alatt 1949-től 1963-ig szövetségi gazdasági miniszter, illetve 1957-től alkancellár volt.⁵⁴ Az olaszországi útjáról szóló jelentés összhangban áll azzal, hogy az NSZK ebben az időben egy új nyugatnémet hadsereg létrehozásán fáradozott, amire egyrészt az 1955-ös genfi csúcstalálkozó kudarcra – amelyen nem sikerült Németország újraegyesítéséről megállapodni –, másrészt az NSZK NATO-tagság miatti kötelezettségvállalása miatt volt szükség. Az új nemzeti haderő, a Bundeswehr létrehozását Adenauer még az 1957-es választások előtt el akarta érni. Terve azonban kudarcba fulladt, hiszen 1956-ban a tervezett 100 ezer fős hadseregből mindössze pár ezer ember állt fegyverben, ráadásul felszerelésük is hiányos és elavult volt.⁵⁵

1956 kora tavaszától del Nero ügyét a magyar hírszerzés „Zelei” fedőnevű tisztje vitte tovább. „Zelei” már májusban arra panaszkodott, hogy az olasz rendőrt nem úgy vette át „Szekeres”-től, mint hírszerző kapcsolatot; az átadást a korábban a beszerzéssel foglalkozó ügynök nem adta át megfelelően.⁵⁶ Emiatt viszont rendkívül nehéz rendszeres érintkezést fenntartani, és így dossziék beszerzése sem lehetséges. Amikor a magyar tiszt erre rákérdezett, azt a választ kapta, hogy del Nero áttanulmányozhat dossziékat, és beszámolhat róluk, ha erre megkérlik – és természetesen valamilyen módon viszonzózzák is a szívességet –, de dossziét nem fog kihozni magával. Persze mindeközben az olasz rendőr többször is utalt rá, hogy az elődöktől kapott kisebb–nagyobb összegeket, és folyamatosan tapogatózott újabb kölcsönök irányába.⁵⁷

Del Nero viselkedése ebben az időben jelentősen megváltozott, mintha már kezdett volna számára terhéssé válni a kapcsolat. A korábbi rendszeres találkozók helyett egyre ritkábban találkozott a magyar tiszttel, sőt, az 1956. június 2-i találkozóra el sem ment. Arra hivatkozott, hogy kihasználva a nemzeti ünnep⁵⁸ adta lehetőségeket,

52. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Tájékoztató jelentés, 1956. január 27.

53. Uo.

54. Németh, 2010: 126–127.

55. M. Szebeni, 2010: 211–218.

56. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1956. május 24.

57. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1956. május 14.

58. 1946. június 2-án tartották azt a népszavazást, ahol eldőlt, hogy Olaszország új államformája köztársaság lesz. Bár a köztársaságot csak június 18-án kiáltották ki, a népszavazás napját tekintik az Olasz

egész nap a gazdaságában dolgozott, és csak későn jutott eszébe, hogy aznap jelenése lett volna. Pár nappal később bepótolták ugyan az elmaradt találkozót, de ezen del Nero kijelentette, hogy nem tud sokáig maradni, mert egy fuvarozóval kell találkoznia. Bár ezt aztán lemondta, és közösen fogyasztott el vacsorát a magyar ügynökkel, furcsa viselkedése nem változott. Vacsora közben ugyanis egyszer csak arra hivatkozva, hogy fel kell hívnia feleségét, felállt, és elment telefonálni.⁵⁹ Del Nero és a római rezidentúra tisztjei között ez volt az utolsó találkozó, a kapcsolat ezt követően megszakadt az olasz rendőrrel. Bár dossziéjában egy 1963. decemberi kérdőjegyben még szerepel, hogy „Arnold”⁶⁰ kapcsolata, semmi nyoma sincs annak, hogy a magyar hírszerzés komolyabban foglalkozott volna vele.

A körülbelül egyéves kapcsolat alatt az olasz rendőrnek több mint százezer lírát adtak át a római rezidentúra ügynökei, és kevésen múlt, hogy rendszeres havi jutalmazásban részesítsék őt. Mindezt azzal sikerült elérnie, hogy elhitette a magyar hírszerzőkkel, hogy számukra fontos, érdekes információkat fog szállítani. Olykor valóban közölt néhány érdekesebb értesülést, de „Seres” dossziéjának kihozásán kívül komolyabb szívességet nem tett, ugyanakkor majdnem minden találkozón utalt alacsony fizetésére és nehéz anyagi helyzetére. Állandó hitegetéssel és mondvacsinált kifogásaival lényegében sikerült átvernie a római rezidentúra ügynökeit, akik jelentős összegekkel járultak hozzá több tucat malac felhizlalásához.

Az Olaszországban dolgozó magyar hírszerzők azonban nem voltak könnyű helyzetben. Munkájukat nehezítette, hogy az olasz titkosszolgálatok hírhedtek voltak baloldal-ellenességükről. Ezt alátámasztja egyrészt Gesualdo Barletta személye, akiről – bár egyértelműen nem derül ki politikai beállítottsága – joggal feltételezhetjük, hogy nem volt baloldali érzelmű, hiszen a világháború előtt a fasiszta OVRA egyik vezető személyisége volt. Alátámasztja az állítást Giovanni de Lorenzo esete is, aki 1955 és 1962 között a SIFAR (Servizio Informazioni Forze Armate – az olasz fegyveres erők titkosszolgálat) vezetője volt, és kapcsolatban állt a többi titkosszolgálati szerv vezetőjével. Giovanni de Lorenzo kidolgozta a Piano Solo-tervet, melynek értelmében fegyveres puccsot hajtanának végre, amennyiben az ország túlságosan balra tolódna az 1960-as években.⁶¹ Ráadásul az olasz titkosszolgálatok rendkívül szoros kapcsolatot ápoltak az amerikai titkosszolgálatokkal, főleg a CIA-val,⁶² így az 1950-es években az Olaszországban tevékenykedő magyar hírszerzőknek állandó megfigyelés, ellenőrzés alatt kellett elvégezniük munkájukat és hálózatot építeniük. Del Nero beosztását tovább nehezítette, hogy ügyével alig egy év leforgása alatt négyen foglalkoztak. És bár közülük kettő tevékenységének („Tarjáni” és „Szekeres”) nincs nyoma a dossziében, a kapcsolat többszöri átadása közel sem volt zökkenőmentes, ahogy

Köztársaság Napjának, amit nemzeti ünnepnek nyilvánítottak. Szabó, 2012: 94–95.

59. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1956. június 5.

60. „Arnold” a korábban már említett „Ligeti”-nek volt a másik fedőneve.

61. Szabó, 2012: 125.

62. Ganser, é. n.: 66.

erre „Zelei” panaszkodott is. Mindez azt jelentette, hogy a kialakult bizalmi kapcsolatot az ügyet tovább vivő tisztnek újra kellett építenie.

A magyar hírszerzés végig attól tartott, hogy az olasz rendőr „irányítva van”. A legtöbb róla szóló jelentés megemlíti, hogy személyének további ellenőrzése szükséges, a vele foglalkozó hírszerzőket pedig rendszeresen arra utasították, hogy a találkozókra alaposan készüljenek fel, mert félő, hogy az olasz rendőr provokátor. Mindközben viszont tényleges beosztását sosem sikerült kideríteni. Mindössze annyit tudtak meg róla, hogy 26 éve dolgozik az UVS-nél,⁶³ melyet közismerten szoros szálak fűznek az elhárításhoz. Emellett több tényező is azt bizonyítja, hogy del Nero tényleg az olasz elhárítás embere volt. Ő maga mondta, hogy személyesen készített jelentést a Divisione affari generali e riservati számára az Arab Liga fegyvercsempészetrel és a kelet-európai hírszerző szervezetekkel való együttműködés miatt megvádolt vezetőiről, márpedig az ilyen jellegű ügyek sokkal inkább beleillenek az elhárítás feladatkörébe. Személyét gyanússá teszi az is, hogy a magyar hírszerzők közül csak „Seres”-sel volt hajlandó jó kapcsolatot kialakítani, ráadásul az olasz Belügyminisztérium elrendelte állandó megfigyelését. Logikusnak tűnik, ha ezek után az elhárítás egyik embere rendszeresen találkozik vele. További bizonyítékként szolgálhat az olasz rendőr és a magyar ügynökök közötti utolsó találkozó a már említett rejtélyes telefonbeszélgetés.

Ha elfogadjuk, hogy del Nero az olasz elhárítás embere volt, és valójában az elhárítás megbízásából teljesített szolgálatot, akkor rajta keresztül megismerhetjük az olasz elhárítás módszereit. Ezek alapján megállapítható, hogy az olasz elhárítás első-sorban beépülés útján igyekezett hozzájutni azokhoz az információkhoz, amelyek érdekesek lehetnek számára. Ezt az állítást alátámasztja a már említett „Pietro” egyik ki-jelentése, miszerint *„az olasz elhárításnak a módszere minden vonatkozásban, úgy a politikai szervezetek, mint a büntügyi nyomozó módszerek a hálózati úton való beépülés”*.⁶⁴ A beépülést úgy próbálták elérni, hogy kisebb szívességek megtételével a megfigyelt személy bizalmába férkőztek, és egyre szorosabbá fűzték vele a viszonyt. A rendszeres találkozások alkalmával, beszélgetések során igyekeztek megtudni, hogy a külképviseleti intézményekben kik azok, akik hírszerző tevékenységet folytatnak, és melyek azok a témakörök, amelyek az adott hírszerző szervezet a leginkább foglalkoztatják. Ezek után erősen kérdésessé válik, hogy az az 1955. április 26-i találkozás az utcán del Nero és „Seres” között mennyire volt a véletlen műve.

63. ÁBTL 3.2.4. K-1192 Jelentés „Köves” beszerzéséről, 1955. május 11.

64. ÁBTL 3.2.4. K-1039 „Pietro” ügye. Fordítás.

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

3.2.4. K-1039 „Pietro” ügye

3.2.4. K-1192 „Köves” ügye

Hivatkozott irodalom

Blahó–Prandler, 2001

Blahó András – Prandler Árpád: *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Budapest, Aula.

Bottoni, 2010

Bottoni, Stefano: Egy különleges kapcsolat története. A magyar titkosszolgálat és a Szentszék 1961–1978. In: *Csapdában. Tanulmányok a katolikus egyház történetéből 1945–1989*. Szerk. Bánkuti Gábor – Gyarmati György. Budapest, L’Harmattan–ÁBTL.

Csorba, 2010

Csorba László: *A római magyar követ jelenti... A magyar–olasz kapcsolatok története 1945–1956*. Doktori disszertáció.

http://real-d.mtak.hu/538/4/dc_252_11_doktori_mu.pdf (utolsó letöltés: 2018. október 9.)

Csorba, 2014

Csorba László: Kémek a disznóhizlaldában. Hétköznapiak a római hírszerző rezidentúrán az 1950-es évek első felében. In: *Historia Critica. Tanulmányok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Történeti Intézetéből*. Szerk. Manhercz Orsolya. Budapest, Eötvös.

De Lutiis, 2010

De Lutiis, Giuseppe: *I servizi segreti in Italia*. Sperling&Kupfer.

Fahidy, 1958

Fahidy József: *A Szabad Európa Rádió munkatársa voltam*. Budapest, Kossuth

Fejérdy, 2009

Fejérdy András: „Hontalanok”. A római emigráns magyar papok, a magyar kormányzat és a Vatikán új keleti politikájának kezdetei. *Történelmi Szemle*, 1. sz. http://real-j.mtak.hu/5751/1/TortenelmiSzemle_2009.pdf (utolsó letöltés: 2018. október 9.).

Fejtő, 1986

Fejtő Ferenc: *Budapesttől Párizsig. Emlékeim*. Budapest, Magvető.

Földesi–Stella, 2006

Földesi Margit – Stella Szonja: *Egy másik vesztes. Olaszország 1943–1947*. Budapest, Kairosz.

Ganser, é. n.

Ganser, Daniele: *NATO's secret armies. Operation Gladio and Terrorism in Western Europe*.

https://libcom.org/files/NATOs_secret_armies.pdf (utolsó letöltés: 2018. október 9.).

Gianone, 2000

Gianone András: Az Actio Catholica és a politika. *Vigilia*, 4. sz. https://vigilia.hu/node/Vigilia_2000_04_facsimile.pdf (utolsó letöltés: 2018. október 9.).

Ginsborg, 2003

Ginsborg, Paul: *A history of contemporary Italy: Society and politics, 1943–1988*. New York, Palgrave Macmillan.

Jelavich, 1996

Jelavich, Barbara: *A Balkán története*. 2. kötet. Budapest, Osiris.

Krahlucsán, 2011

Krahlucsán Zsolt: A BM KEOKH és Útlevel Osztály szervezettörténete, 1956–1962. *Betekintő*, 4. sz.

http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_4_krahlucsan_0.pdf (utolsó letöltés: 2018. október 9.).

Magyarics, 2000

Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Budapest, Eöt-vös József Könyvkiadó.

Martini, 2010

Martini, Luigi: *La CGIL e le sedi. Le rosse architetture*. Roma, Ediesse.

M. Szebeni, 2010

M. Szebeni Géza: *Egy kereszténydemokrata az új Németországért*. Budapest, Magyar Szemle Könyvek.

Németh, 2010

Németh István: *A Német Szövetségi Köztársaság 1949–2009: Összegzés és dokumentumok*. Budapest, L'Harmattan.

Neuspiller, 2018

Neuspiller Ferenc: A római rezidentúra kísérlete olasz rendőr beszerzésére. *Szakmai Szemle*, 2. sz.
http://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2018_2_szam.pdf (utolsó letöltés: 2018. október 9.).

Palasik, 2011

Palasik Mária: A Hírszerző Osztály szervezete és állománya 1956–1962. *Betekintő*, 2. sz.
http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_2_palasik.pdf (utolsó letöltés dátuma: 2018. október 09.).

Pál, 2014

Pál István: A Katonai Felderítő Szolgálat működési feltételei a kis hidegháború idején, 1980–1984. In: *Historia Critica. Tanulmányok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Történeti Intézetéből*. Szerk. Manhercz Orsolya. Budapest, Eötvös.

Pasqualini, 2013

Pasqualini, Maria Gabriella: Una storia dell'intelligence italiana.
<https://www.sicurezza nazionale.gov.it/sis.nsf/storia-dintelligence/una-storia-dintelligence-italiana.html> (utolsó letöltés dátuma: 2018. október 09.).

Soardi, 1962

Soardi, Mario: *Manuale di polizia municipale*. Brescia, Casa Editrice F. Apollonio & C.

Szabó, 2012

Szabó Tibor: *Olaszország politikatörténete 1861–2011*. Szeged, Belvedere Meridionale.

Tóth, 2011

Tóth Eszter: A politikai hírszerzés szervezettörténeti vázlata, 1945–1990. *Betekintő*, 2. sz.
http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_2_toth_e.pdf (utolsó letöltés dátuma: 2018. október 09.).

ÚMIL, é. n.

Új Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk. Péter László. Budapest, Akadémiai.

Kulcsszavak: *Olaszország, magyar követségi intézmények külföldön*

The piggy bank of the Roman residence. Why did the Hungarian intelligence support an Italian piggery?

The most promising undertaking of the Hungarian residence in Rome – before the 1956 revolution and war of independence – was to rope in Giovanni del Nero, Italian police. Del Nero worked at the Foreigner's Surveillance Office (Ufficio Vigilanza Stranieri). As this office had close ties with the Italian counterintelligence, the Hungarian intelligence wanted to acquire information from him about them. Moreover, the Hungarian agencies also wanted to gain knowledge on the operation of the Italian police force and UN institutions in Rome. Del Nero was only willing to cooperate in return for financial compensation. The money he received from the Hungarian agencies he invested in his piggery. Based on Del Nero's dossier, the study examines how the Italian police managed to extort money from the Hungarian intelligence and how the Italian counterintelligence tried to sneak close to the Roman residence.